

สารานุกรมเรื่องน้ำ

แรมซาร์ไซต์ไทย พื้นที่ชุ่มน้ำกุดทิง

“สารานุกรมเรื่องน้ำ” ในเดือนนี้นำเสนอเรื่องราวของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar sites) แห่งที่ 12 ของไทย คือ พื้นที่ชุ่มน้ำกุดทิง ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นลำดับที่ 1926 ในวันที่ 19 มิถุนายน 2552

ผู้อ่านจะได้ทราบข้อมูลอันมีประโยชน์และมีความน่าสนใจ เช่น ทำเลที่ตั้ง สถานภาพทางกายภาพ สถานภาพทางชีวภาพ คุณค่าและการใช้ประโยชน์ ฯลฯ แล้วกลับมาพบกันในเดือนหน้าพร้อมกับเรื่องราวดีๆ มีประโยชน์ใน “สารานุกรมเรื่องน้ำ” กันนะคะ

31 มีนาคม 2567

บอบเบตและที่ตั้ง

1

พื้นที่ชุ่มน้ำกุดกิง ตั้งอยู่ในเขตตำบลโคกก่อง ตำบลโนนสมบูรณ์ ตำบลบึงกาฬ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีพื้นที่รวม 13,750 ไร่ หรือ 2,200 เฮกตาร์

สภาพทางกายภาพ

2

ลักษณะภูมิประเทศเป็นกุด (Oxbow lake) ตั้งอยู่ทางทิศใต้ ห่างจากตัวอำเภอบึงกาฬเพียง 5 กิโลเมตร มีระบบนิเวศที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำโขง จึงมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ระดับความลึกของน้ำประมาณ 2-5 เมตร การใช้ประโยชน์ที่ดินร้อยละ 40.29 เป็นพื้นที่ไม้ผล รองลงมาคือนาข้าว แม่น้ำลำคลอง ชุมชนและสิ่งก่อสร้าง ทุ่งหญ้า พืชไร่ ฯลฯ คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี สามารถใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคและบริโภค โดยต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคและผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไปก่อน รวมทั้งใช้เพื่ออนุรักษ์สัตว์น้ำ การประมง การว่ายน้ำและกีฬาทางน้ำ

สถานภาพทางชีวภาพ ของพื้นที่ชุ่มน้ำกุดทิง

1

ทรัพยากรป่าไม้ พบพรรณไม้รวม 259 ชนิด จาก 214 สกุล 86 วงศ์ เป็นพรรณไม้ที่นำเข้าไปปลูก เช่น ยางนา ตะเคียนทอง สัก ทองกวาว พะยุง เป็นต้น รวมทั้งพืชหายากที่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ระดับชาติ ซึ่งมีทั้งนมแมว เปล้าดิน และสร้อยจันทร์

นอกจากนี้ยังพบพืชต่างถิ่นที่รุกรานรายการ 1 เช่น หงอนไก่ไทย สาบเสือ ฯลฯ พืชต่างถิ่นที่รุกรานรายการ 2 เช่น ผักขมหนาม ตะขบฝรั่ง ฯลฯ

2

ทรัพยากรสัตว์ป่า พื้นที่ชุ่มน้ำกุดทิงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยสำคัญของสัตว์ป่าที่มีสถานภาพในด้านการอนุรักษ์ที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์สถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ อันได้แก่ สัตว์จำพวกนก เช่น เป็ดดำหัวสีน้ำตาล และนกกระสาแดง ด้านสัตว์เลื้อยคลาน เช่น จู๋จูงอวาง ตะพาบน้ำ และเต่านาอีสาน

3

ทรัพยากรปลา พบปลา 80 ชนิด จาก 24 วงศ์ จำแนกเป็น

- ชนิดที่มีความเสี่ยงขั้นวิกฤติต่อการสูญพันธุ์ คือ ปลาบึก และปลาบัว
- ชนิดที่ใกล้การสูญพันธุ์ คือ ปลายี่สก ปลาเอน ปลาสวย และปลานวลจันทร์น้ำจืด
- ชนิดที่เกือบอยู่ในข่ายใกล้การสูญพันธุ์ คือ ปลาแขยงรง ปลาตุ๊กตาดัน ปลาตุ๊กอูย และปลาจิ้มฟันจระเข้แคระ
- ชนิดที่เกือบอยู่ในข่ายเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ คือ ปลาแค้ควาย และปลาเค้าขาว
- ชนิดพันธุ์ประจำถิ่น พบปลาที่เป็นปลาเฉพาะถิ่นของไทย 3 ชนิด คือ ปลาชิวแคระสามจุด ปลาบู่กุดทิง และปลาบู่แคระ ปลาชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานแล้ว 2 ชนิด คือ ปลาตุ๊กกรัสเซีย และปลานิล

4

ทรัพยากรสัตว์หน้าดิน ปริมาณสัตว์หน้าดินมีความชุกชุมเฉลี่ย 2,152 ตัวต่อตารางเมตร ไฟลัม Arthropoda มีปริมาณความชุกชุมมากที่สุด รองลงมาคือไฟลัม Mollusca และปริมาณความชุกชุมน้อยที่สุด คือไฟลัม Annelida

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- ด้านการประมงในพื้นที่ชุ่มน้ำกุดทิง เป็นแหล่งประมงปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดของบึงกาฬ สามารถสร้างรายได้ให้ชุมชนปีละจำนวนมาก
- ด้านการปศุสัตว์ บริเวณพื้นที่แห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ของพืชและน้ำจืดเหมาะสำหรับการเลี้ยงโคและกระบือด้วยวิธีธรรมชาติ

- ด้านการเกษตร พื้นที่เป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่เหมาะต่อการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น นาข้าว มะเขือเทศ แตงโม ผักสวนครัว ฯลฯ ปัจจุบันมีการทำสวนยางพารามากขึ้น
- ด้านการท่องเที่ยว มีสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เช่น หาดทรายตามริมน้ำโขง หนองกุดทิง และหนองบึงกาฬ ในตำบลบึงกาฬ

- คริวเรือนได้รับประโยชน์จากกุดทิง 2,556 คริวเรือน มีรายได้คริวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 63,000 บาท/ปี
- การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำกุดทิง คิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยรวมเท่ากับ 161.03 ล้านบาท/ปี

การจัดการ และภัยคุกคาม

พื้นที่ชุ่มน้ำกุดทิง มีหน่วยงานรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่ากุดทิงกรมประมง ตลอดจนองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้มีการจัดทำแนวเขตที่ชัดเจนทั้งส่วนของพื้นดินทำเป็นหลักเขต และพื้นน้ำในลักษณะของกุ่มลอยน้ำ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ต่างก็รับทราบแนวเขต และมีข้อตกลงในการใช้ประโยชน์พื้นที่

การคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชุ่มน้ำในทางลบ เช่น การเพาะปลูกโดยใช้สารเคมี ทำให้มีการปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำ, กิจกรรมเลี้ยงสัตว์รอบหนองกุดทิงส่งผลกระทบต่อสังคมพืชน้ำ, การลักลอบจับปลาโดยใช้เครื่องมือประมงผิดกฎหมาย, การติดตั้งเครื่องมือขวางกั้นเส้นทางเดินสัตว์น้ำบริเวณต้นน้ำของหนองกุดทิง ทำให้ปลาน้ำจืดไม่สามารถวางไข่ได้ ส่งผลกระทบต่อปริมาณปลาตามธรรมชาติลดลง, สัตว์และพืชต่างถิ่นที่รุกราน ได้แก่ หอยเชอรี่ ไมยราบยักษ์ ผักตบชวา และจอกแหน เป็นต้น